

Andijon Davlat Tibbiyot Instituti
„ Bolalar kasalliklari propedevtikasi va
poliklinik pediatriya’’ kafedrası,
Dotsent, Ganiev Abdurashid Ganievich
taqrizi ostida

Abdullayev Doniyor Baxodirovich
Bolalar kasalliklari propedevtikasi va
poliklinik pediatriya kafedrası assistenti
Email: A.doniyor1989@gmail.com

O'TKIR GERPETIK STOMATITLI BOLALARDA ZOTILJAM KASALLIGI, KLINIK-PATOGENETIK XUSUSIYATLAR VA DAVOLASH USULLARI

Annotatsiya: Zotiljam bilan kasallangan bolalarda o'tkir gerpetik stomatitning o'ziga xos ko'rinishi bo'lib, u klinik va patogenetik xususiyatlarga ega hamda jiddiy klinik e'tibor va moslashtirilgan terapevtik muolajalarni talab qiladi. Zotiljamning o'ziga xos xususiyatlarini va uning asosiy patogenetik mexanizmlarini tushunish ushbu holat bilan bog'liq muammolarni samarali hal qilish va kasallangan pediatrik bemorlarni parvarish qilishni optimallashtirish uchun muhimdir. Ushbu maqola zotiljamning klinik-patogenetik xususiyatlarini o'rganadi va bog'liq simptomlarni yengillashtirish va samarali davolanishni rivojlantirishga qaratilgan bir necha usullarini o'rganadi.

Kalit so'zlar: klinik-patogenetik xususiyatlari, zotiljam, bolalar, o'tkir gerpetik stomatit, davolash.

ПНЕВМОНИЯ У ДЕТЕЙ С ОСТРЫМ ГЕРПЕТИЧЕСКИМ СТОМАТИТОМ, КЛИНИКО-ПАТОГЕНЕТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И ЛЕЧЕНИЕ

Аннотация: острый герпетический стоматит у детей с пневмонией — это специфическое проявление, которое имеет клинико-патогенетические особенности и требует серьезного клинического внимания и индивидуального терапевтического лечения. Понимание специфики пневмонии и ее основных патогенетических механизмов важно для эффективного решения проблем, связанных с этим заболеванием, и оптимизации ухода за инфицированными педиатрическими пациентами. В этой статье исследуются клинико-патогенетические особенности пневмонии и рассматриваются несколько методов, направленных на облегчение сопутствующих симптомов и разработку эффективных методов лечения.

Ключевые слова: клинико-патогенетическая характеристика, пневмония, детский, острый герпетический стоматит, лечение.

PNEUMONIA IN CHILDREN WITH ACUTE HERPETIC STOMATITIS, CLINICAL-PATHOGENETIC PROPERTIES AND METHODS OF TREATMENT

Annotation: in children with pneumonia, acute herpetic stomatitis has a characteristic appearance, which has clinical and pathogenetic properties and requires serious clinical attention and adapted therapeutic procedures. Understanding the specifics of pneumonia and its main pathogenetic mechanisms is important to effectively solve problems associated with this condition and optimize the care of pediatric patients with it. This article studies the clinical-pathogenetic properties of pneumonia and studies several methods aimed at relieving related symptoms and developing effective treatment.

Keywords: clinical-pathogenetic properties, pneumonia, children, acute herpetic stomatitis, treatment.

O'tkir gerpetik stomatit, bolalarga ta'sir qiladigan keng tarqalgan virusli infeksiya, ko'pincha og'iz bo'shlig'i va umumiy tana farovonligiga ta'sir qiluvchi bir qancha klinik belgilar bilan namoyon bo'ladi. O'tkir gerpetik stomatit spektrida o'ziga xos klinik-patogenetik xususiyatga ega zotiljamning paydo bo'lishi tashxis va davolashda o'ziga xos muammolarni keltirib chiqaradi. Ushbu maqola o'tkir gerpetik stomatit bilan og'riq bolalarda zotiljamning klinik-patogenetik xususiyatlarini o'rganadi, uning o'ziga xos xususiyatlarini yoritadi va tegishli simptomlarni engillashtirish va samarali tiklanishni rag'batlantirishga qaratilgan davolash usullarini o'rganadi. O'tkir gerpetik stomatit, birinchi navbatda, herpes simplex virusi (HSV) tufayli kelib chiqqan, butun dunyo bo'ylab bolalar populyatsiyasi uchun jiddiy tibbiy tashvishdir. Og'iz bo'shlig'ining og'riqli yaralari, gingivostomatit va tizimli simptomlar bilan tavsiflangan o'tkir gerpetik stomatit bolalarning og'iz bo'shlig'i funksiyalarini, ovqatlanishni va umumiy hayot sifatini buzadi. Infektsion ko'pincha isitma, bezovtalik va mintaqaviy limfadenopatiya bilan namoyon bo'lib, zararlangan bolalarda bezovtalikni kuchaytiradi. Zotiljam, o'tkir gerpetik stomatitning o'ziga xos ko'rinishi bo'lib, uni kasallikning odatiy ko'rinishlaridan ajratib turadigan sezilarli klinik va patogenetik xususiyatlarni namoyish etadi. Zotiljam tashxisi qo'yilgan bolalarda ko'pincha og'iz bo'shlig'i yaralari va shilliq qavatning yallig'lanishi kuchaygan tizimli simptomlar bilan birga keladi. Zotiljamning o'ziga xos xususiyati og'iz bo'shlig'idagi shikastlanishlarning og'irligi va darajasidadir, bu og'iz og'rig'iga, og'iz orqali qabul qilishda qiyinchilikka va suvsizlanish va ikkilamchi bakterial infeksiyalar kabi mumkin bo'lgan asoratlarga olib keladi.

O'tkir gerpetik stomatit bilan og'riq bolalarda zotiljamning patogenetik asoslari uning aniq klinik ko'rinishiga yordam beradigan omillarni aniqlash uchun har tomonlama o'rganishni talab qiladi. Herpes simplex virusi va xostning immunitet reaksiyasi o'rtasidagi o'zaro ta'sir zotiljamning patogenetik landshaftini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi, bu holatning og'irligi va davomiyligiga ta'sir qiladi. Bundan tashqari, genetik moyillik va asosiy immunologik omillar zotiljamning namoyon bo'lishini modulyatsiya qilishi mumkin, bu uning klinik traektoriyasiga va terapevtik aralashuvlarga javob berishiga ta'sir qiladi. Zotiljamning o'ziga xos klinik xususiyatlarini hisobga olgan holda, uni erta tashxislash va boshqa og'iz patologiyalaridan farqlash o'z vaqtida va moslashtirilgan davolash strategiyasini boshlashda juda muhimdir. Og'iz bo'shlig'idagi lezyonlarni sinchkovlik bilan tekshirish, tizimli simptomlar va bemorning to'liq tarixi diagnostika jarayonini xabardor qiladi, bu esa tibbiyot xodimlariga zotiljamni aniq aniqlash va maqsadli boshqaruv rejalarini ishlab chiqish imkonini beradi. Differentsial diagnostika masalalari gerpangina, qo'l-oyoq va og'iz bo'shlig'ining boshqa yarali patologiyalari kabi kasalliklarni o'z ichiga oladi, bu o'tkir gerpetik stomatitli bolalarda zotiljamni aniq aniqlash uchun to'liq diagnostika yondashuvi zarurligini ta'kidlaydi.

Zotiljamni davolash usullari. Zotiljamning ko'p qirrali tabiati o'tkir simptomlarni engillashtirish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni yumshatishga qaratilgan kompleks davolash usulini talab qiladi. Antiviral terapiya, shu jumladan asiklovir yoki pensiklovir kabi og'iz orqali yoki topikal vositalar, zotiljamni davolashda asosiy tosh bo'lib xizmat qiladi, herpes simplex virusining replikatsiyasiga qaratilgan va og'iz bo'shlig'i lezyonlarining rivojlanishini yumshatadi. Mahalliy og'riq qoldiruvchi vositalar, og'iz bo'shlig'ini yuvish va etarli darajada hidratsiya kabi simptomatik bartaraf etish choralari davolash rejimining ajralmas qismini tashkil qiladi, ta'sirlangan bolalarga qulaylik va qo'llab-quvvatlovchi yordam beradi. Bundan tashqari, suvsizlanishni diqqat bilan kuzatib borish, ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash va tizimli antipiretik terapiya zotiljamni yaxlit boshqarishning muhim tarkibiy qismlari bo'lib, pediatrik bemorlarning tiklanishi va farovonligini optimallashtirishga qaratilgan. Zotiljam, o'tkir gerpetik stomatitning bir varianti sifatida,

zararlangan bolalarda og'iz bo'shlig'ining shikastlanishi va shilliq qavatning yallig'lanishining kuchayishi bilan tavsiflanadi. Klinik jihatdan zotiljam bilan og'rigan bolalarda og'iz bo'shlig'ining og'riqli yaralari, gingival yallig'lanish va shilliq qavat eritema keng tarqalgan bo'lib, sezilarli noqulaylik va funktsional buzilishlarga olib kelishi mumkin. Zotiljamdagi og'iz bo'shlig'idagi shikastlanishlarning og'irligi va darajasi ko'pincha og'iz orqali qabul qilishda qiyinchilik tug'diradi, bu ovqatlanish muammolarini va suvsizlanish kabi mumkin bo'lgan asoratlarni keltirib chiqaradi. Bundan tashqari, isitma, bezovtalik va mintaqaviy limfadenopatiyani o'z ichiga olgan tizimli alomatlar, odatda, zotiljamda aniqroq namoyon bo'ladi, bu holatning ta'sirlangan bolalarga tizimli ta'sirini aks ettiradi.

Zotiljamga patogenetik tushunchalar. Zotiljamning patogenetik landshafti herpes simplex virusi (HSV) va mezbonning immun reaksiyasi o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sir natijasida shakllanadi, bu zararlangan bolalarda kuzatilgan o'ziga xos klinik ko'rinishlarga yordam beradi. Og'iz bo'shlig'i shilliq qavati hujayralarida virusning dastlabki kirib borishi va ko'payishi kuchli immun reaksiyasini keltirib chiqaradi, bu yallig'lanishga qarshi sitokinlarning chiqarilishi va immun hujayralarni jalb qilish bilan tavsiflanadi, bu zotiljamda ko'rinadigan shilliq qavatning aniq yallig'lanishi va yarasi paydo bo'lishiga olib keladi. Bundan tashqari, virusning virulentlik omillari va xostning genetik moyilligi o'rtasidagi o'zaro ta'sir zotiljamning og'irligi va davomiyligini o'zgartirishi mumkin, bu klinik traektoriyaga va terapevtik aralashuvlarga javob berishga ta'sir qiladi.

Differensial diagnostika masalalari. Zotiljam va boshqa yarali og'iz patologiyalari o'rtasidagi klinik o'xshashliklarni hisobga olgan holda, ta'sirlangan bolalarda zotiljamni aniq aniqlash uchun differensial tashxisni diqqat bilan ko'rib chiqish zarur. Gerpangina, qo'l-oyoq va og'iz yarasi kabi kasalliklar bir-biriga o'xshash klinik belgilarga ega bo'lishi mumkin, bu zotiljamni ushbu kasalliklardan ajratish uchun keng qamrovli diagnostika yondashuvini talab qiladi. Og'iz bo'shlig'idagi lezyonlarni tekshirish, tizimli simptomlarni baholash va bemorning batafsil tarixini o'z ichiga olgan chuqur klinik baholash zotiljamni aniq aniqlashga yordam beradi, bu esa moslashtirilgan davolash strategiyalari va qo'llab-quvvatlovchi choralarni amalga oshirish imkonini beradi.

Biroq zotiljam kasalligiga 50-57 foiz holatlarda pnevmokokklar sabab bo'ladi. O'tkir resperator kasalliklar, gripp va koronavirus keltirib chiqaradigan zotiljam esa epidemiya, hatto pandemiya sifatida avj olishi mumkin. Bu vaziyatda aksariyat holatlarda unga mikroob qo'shiladi va kasallik shu tariqa og'irlashadi. Bu mikroob odatda juft-juft bo'lib joylashadi. Ba'zan zanjirsimon ko'rinish oladi. Kattaligi 0,5 - 1,26 mkm ni tashkil qiladi. Biroz cho'zinchoq, ovalsimon ko'rinishga ega. Tashqi muhitda ustida spora hosil qilmaydi. Ammo odam yoki hayvon organizmiga tushsa kapsula paydo bo'ladi. Kapsula mikrobnini tashqi tomondan o'rab olib, uni har xil tashqi ta'sirlardan himoya qiladi. Pnevkokklarni laboratoriya sharoiti, ya'ni sun'iy oziq muhitida o'stirish ancha qiyin. Boyitilgan oziq muhitida 37 daraja issiqlikda undirish mumkin. Ammo pnevmokokklarni 28-42 daraja issiqda ham ko'payishi kuzatilgan. Ular, asosan, qonli muhitni xush ko'radi. Shuning uchun ham zotiljamning dastlabki kunlari ular o'pkaning mayda qon tomirlariga zarar yetkazadi. Keyinchalik o'pkada shish va yallig'lanishi yuz beradi va bu holat pnevmokokklarning keskin ko'payishiga olib keladi.

Zotiljamni davolash usullari. O'tkir gerpetik stomatit bilan og'rigan bolalarda zotiljamni davolash o'tkir simptomlarni bartaraf etish, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni yumshatish va samarali tiklanishni rag'batlantirishga qaratilgan ko'p qirrali davolash yondashuvini o'z ichiga oladi. Antiviral terapiya, masalan, asiklovir yoki pensiklovir kabi vositalarni og'iz orqali yoki topikal qo'llash, zotiljamni davolashda asosiy komponent bo'lib, virusning ko'payishiga qaratilgan

va og'iz lezyonlarining rivojlanishini to'xtatadi. Semptomatik bartaraf etish choralari, shu jumladan topikal analjeziklar, og'iz bo'shlig'ini yuvish va etarli darajada hidratsiya og'riq va noqulaylikni engillashtirish, og'iz bo'shlig'ini davolashni kuchaytirish va ta'sirlangan bolalarning umumiy farovonligini qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, suvsizlanishni diqqat bilan kuzatib borish va ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash zotiljamni davolashda, ayniqsa og'iz orqali qabul qilishda jiddiy qiyinchiliklarga duch kelgan hollarda muhim ahamiyatga ega. Qo'llab-quvvatlovchi yordamning bir qismi sifatida isitmani boshqarish uchun tizimli antipiretik terapiya ta'sirlangan pediatrik bemorlarning qulayligi va barqarorligini ta'minlash uchun kafolatlanishi mumkin. Zotiljam uchun kompleks davolash yondashuvi ta'sirlangan bolalarning tiklanishi va hayot sifatini optimallashtirish uchun turli xil klinik va qo'llab-quvvatlovchi ehtiyojlarini qondirish uchun yaxlit parvarishning muhimligini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, o'tkir gerpetik stomatit bilan og'riq bolalarda zotiljamning klinik-patogenetik tavsifi ushbu kasallikdan kelib chiqadigan aniq muammolarni samarali hal qilish uchun moslashtirilgan diagnostika va terapevtik strategiyalar zarurligini ta'kidlaydi. Zotiljamning o'ziga xos xususiyatlarini ochib berish va maqsadli davolash usullarini belgilash orqali tibbiyot mutaxassislari kasallangan pediatrik bemorlarga optimal yordam ko'rsatish, samarali tiklanishni rag'batlantirish va ushbu holatning og'iz bo'shlig'i salomatligi va umumiy farovonligiga ta'sirini kamaytirish qobiliyatini oshirishlari mumkin. Sohada davom etayotgan tadqiqotlar va klinik yutuqlar Bolalarning yuqumli kasalliklari zotiljamni tushunish va davolashni yanada yaxshilashga va'da beradi, natijada o'tkir gerpetik stomatitning ushbu noyob ko'rinishi bilan kurashayotgan bolalar uchun yaxshi natijalar va tibbiy yordam sifati yaxshilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Marzuqi, N., Taqwim, A., Vitasari, N. R., & Saskianti, T. (2019). Management of acute primary herpetic gingivo-stomatitis in children. *Indonesia J Dent Med*, 2(2), 29.
2. Faden, H. (2006). Management of primary herpetic gingivostomatitis in young children. *Pediatric emergency care*, 22(4), 268-269.
3. Heliotis, I., Whatling, R., Desai, S., & Visavadia, M. (2021). Primary herpetic gingivostomatitis in children. *bmj*, 375, e065540.
4. Boitsaniuk, S. I., Levkiv, M. O., Fedoniuk, L. Y., Kuzniak, N. B., & Bambuliak, A. V. (2022). Acute herpetic stomatitis: clinical manifestations, diagnostics and treatment strategies. *Wiad Lek*, 75(1 pt 2), 318-323.
5. Huang, C. W., Hsieh, C. H., Lin, M. R., & Huang, Y. C. (2020). Clinical features of gingivostomatitis due to primary infection of herpes simplex virus in children. *BMC Infectious Diseases*, 20, 1-9.